

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

9.439

"1848"

Szerző:

A. J. dr.

Cím:

Forrá

Horváth Mihály, Duschek és a többiek

Személy

Magyar Nemzet

1949. I. 16.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Helyszám

A Magyar Nemzet december 5-i számában Eber Antal azt írja, hogy míg a főváros illetékes bizottsága a centenáriumi évében egy nagy teret nevezett el Horváth Mihályról, addig Duschek Ferencről még csak egy kis utcácskát sem tartotta érdemesnek elnevezni. Pedig Horváth Mihály — írja Eber — Világos után kiszökött az országból, míg Duscheket az osztrákok elfogták, két éven át faggatták és el is ítélték 6 évi börtönre stb. Végül, mint megtört ember, mindenkitől elhagyatva, a legnagyobb nyomorban halt meg 1872-ben. Ezzel szemben Horváth Mihály 67 után amnesztiában részesült, majd udvari történész lett s „ebben a kipárnázott pozícióban írta meg 1871-ben Magyarország függetlenségi harcának történetét”, amelyben megtámadta volt miniszterétársát is, sőt másokat megaláztatva Kossuth Lajost is, akinek magánleveleit is felhasználta stb.

Az ügy érdemi részéhez csak annyit szeretnénk megjegyezni, hogy nem Duschek Ferenc az egyedüli abban a névsorban, akiknek szabadságharcos és forradalmi érdemeit a „hálás” atókor elmulasztotta legalább egy utca nevezéssel megörökíteni. De erről a kérdésről talán majd máskor.

Most csak Horváth Mihályra vonatkozó megjegyzésekre kívánunk röviden váaszolni. Mindenek előtt túlságosan erős

kifejezésnek tartjuk vele szemben a „kiszökött” kifejezés használatát. Senki sem merné ezt a kifejezést a 49-es emigráció olyan szereplőire alkalmazni, amilyen — mondjuk — Kossuth Lajos, Bem és a szabadságharc többi főszereplője.

Tárgyi tévedése Eber Antalnak, hogy Horváth Mihály az udvari „kipárnázott pozícióban” írta meg nagy munkáját. Ezt a munkát ugyanis még az emigrációban, 1865 elején adta ki Horváth Genjben Puky Miklós kiadásában.

Ebben a genfi kiadásban pedig szó sincs arról a vádról vagy gyanúsításról, mintha Duschek, „ez a szerencsétlen ember” valami jutalom ellenében adta át az osztrákoknak a kincstári készletet. Ellenben azt olvassuk Horváth könyvében — lásd az 508—515. l. —, hogy „Ha valaki tán gyanakodni kezdett is ellene s kételkedni hazafiúi hűségében, de aztán látta, mily fáradságtalan szorgalommal dolgozik reggeltől késő estig a forradalom javára, az ország pénzét mily gazdálkodva, mondhatni főnyen kezeli, mily szigorral gátolja meg az eleinte álszínössé lett pazariást s kér számat mindenkitől, aki státuspénzt kezel; végtére is arról kellett meggyőződnie, hogy ő, habár nem forradalmi, nem demokrata, még kevésbé republikánus, de eltérő elvei mellett is jó hazafi, feddhetetlen tisztviselő,

ki az ország javait hűen kezeli.” (510. l.)

Igaz, hogy e tárgyilagossá méltatás után viszont olyan tárgyi adatokat sorol fel Horváth, amelyek miatt „a történelem szigorú törvényszerűe reá mégis kénytelen a „bűnöst” kimondani Duschek felett. Ezekből a ténybeli adatokból viszont az derül ki, hogy Duschek — legjobb esetben — egyszerre két árnak igyekezett jól szolgálni, ami már a biblia korában sem volt könnyű feladat. Így a bécsi kormány egyik fekele könyvében, amely a komáromi várórség birtokába került, a sok „rebellis”, kompromittált, megbízhatatlan név között egyedül Duschek neve mellett állott, hogy „gerechtfertig”, vagyis

„igazolt” a magyar forradalom vezetői között. De adatszerűen állítja Horváth, hogy — különösen az orosz beavatkozás után — Duschek mindenféle ürüggyel szabotálta a forradalmi kormány papírpénzszükségletének biztosítását, hogy nem adott elegendő pénzt a jegyve-rek szerzésére, azzal indokolva ezt, hogy nincs az államkasszában több 3—4000 aranynál s Aradon mégis egymilliónál nagyobb összegű aranyat adott át az osztrákoknak. Állítja Horváth Mihály, hogy Világos előtt és után egyáltalában nem volt hajlandó a menekülőknak pénzt adni s ezek emiatt menekülni nem tudván, sorra az osztrá-

kok kezére kerültek és sokan közülük a bitófán végezték életüket. Felhozza azt is Horváth, hogy míg az olyan befolyás nélküli pénzügyi embert is, mint amilyen Csernyus Mihály volt, az osztrákok felakasztották, Duschek pedig, akit csak később fogtak el az osztrákok, mindössze két évi (tehát nem hat évi) várfogságra ítéltetett. Ebből arra kell következtetni, hogy Duschek a bécsi kormánnyal való egyeség alapján válna és viselte 1848—49-ben a maga hivatalát s az osztrákok csak mintegy a látszat kedvéért fogták el, miután más osztrák kormány került uralomra vagy pedig azért — végzi fejtegetéseit Horváth Mihály — mert Duschek — az osztrákok szerint — túlságosan szabadon és messzemenően értelmezte és használta fel a magyar forradalom javára kapott titkos megbízatást.

Horváth tehát végső folkon is elismeri, hogy Duschek inkább az osztrák ügyet árutta el, mint a magyar szabadságharc ügyét és már csak ezért is megérdemelné, hogy emlékéit az utókor megőrizze, de viszont Horváth sem érdemelné meg, hogy most meg vele szemben emeljünk olyan vádakot, amilyenekre tárgyilagosságával nem szolgált rá.

Mindezt csupán az *aud'a'ur et altera pars* elve alapján szerteltük volna Horváth Mihály, a szabadságharc „lánglelkű püspökének” emléke érdekében elmondani. Így nevezi ugyanis őt a fővárosi VIII. kerületi Nemzeti Bizottság által a — most már — róla elnevezett téren, a volt Mária Terézia-téren felállított emlékoszlop is.

A. J. dr.